

5. Management financial incentives and firm performance in a sustainable development framework: empirical evidence from European companies / G.G. Noja et al. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 18. P. 7247. URL: <https://doi.org/10.3390/su12187247> (date of access: 20.11.2024).

6. Mandal P.C. How can we generate innovative ideas for new product development. *International journal of quality and innovation*. 2020. Vol. 5, no. 1. P. 17. URL: <https://doi.org/10.1504/ijqi.2020.112347> (date of access: 20.11.2024).

7. The ups and downs of open innovation efficiency: the case of Procter & Gamble / C. Han et al. *European journal of innovation management*. 2019. Vol. 22, no. 5. P. 747-764. URL: <https://doi.org/10.1108/ejim-04-2019-0108> (date of access: 20.11.2024).

8. Zhang Q., Sun X. How incentive synergy and organizational structures shape innovation ambidexterity. *Journal of knowledge management*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1108/jkm-11-2021-0847> (date of access: 20.11.2024).

УДК 338.432:631.11(477)

*Піддубний В.Л.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
(Науковий керівник: к.е.н., доцент Бугаєва М.В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження ключових аспектів сталого розвитку для підтримки підприємств аграрного сектору України в умовах воєнного стану визначається критичним станом, у якому опинилася українська економіка через військові дії. Аграрний сектор, будучи одним із стовпів економіки країни, відчуває на собі серйозні виклики, пов'язані з потребою швидкої адаптації до змінених умов ведення бізнесу, забезпечення продовольчої безпеки країни та підтримки експортного потенціалу.

З початком воєнного стану в Україні аграрний сектор зіткнувся з безпрецедентними викликами, які потребують невідкладних дій для адаптації і подальшого розвитку. Значення сталого розвитку у цей кризовий період значно зростає, оскільки воно включає в себе не тільки екологічні аспекти, але й економічні та соціальні складові, які є вирішальними для виживання та розвитку підприємств. Враховуючи складність ситуації, акцент робиться на таких ключових аспектах, як забезпечення екологічної стійкості, оптимізація виробничих процесів, диверсифікація ринків збуту, та підтримка співробітників, які є невід'ємною частиною сталого розвитку. Розуміння та впровадження принципів сталого розвитку дозволить аграрним підприємствам не тільки адаптуватися до поточних умов, але й закласти основу для довгострокового успіху в повоєнний період, забезпечивши стабільність, конкурентоспроможність та інноваційний розвиток національної аграрної індустрії.

Україна відома своїм розвиненим агропродовольчим комплексом, який не лише здатен забезпечувати внутрішній ринок необхідними харчовими

продуктами, але й активно утверджується на міжнародній арені як виробник ключових сільськогосподарських товарів. Історично, Україна належала до п'ятірки лідерів з експорту зернових до світу, вивозячи близько 75% виробленої продукції, тоді як внутрішнє споживання становило лише 20-25%. Зокрема, Україна постачала 10% світового експорту пшениці, понад 14% кукурудзи та понад 47% соняшникової олії.

Навіть під час повномасштабної війни, за підтримки міжнародних партнерів, Україна зберігає свої позиції як один із ключових експортерів на світовому ринку. У 2023 році країна експортувала 16,1 млн тонн пшениці до 65 країн, 26,2 млн тонн кукурудзи до 80 країн та 5,7 млн тонн соняшникової олії до 130 країн, продовжуючи бути одним з гарантів продовольчої безпеки у світі [4].

Військові дії на території України, спричинені масштабним вторгненням росії з 24 лютого 2022 року, відчутно погіршили стан продовольчої безпеки країни. Основними причинами цього є пошкодження інфраструктури, руйнування господарств та виробничих потужностей, а також порушення логістичних ланцюгів, що веде до зниження виробництва продовольства на діючих підприємствах. Станом на червень 2023 року, прямі збитки, завдані агропромисловому комплексу України, оцінюються у 8,7 мільярда доларів США. Ці збитки включають понад 4,7 мільярда доларів втрат від знищеної сільськогосподарської техніки та приблизно 1,9 мільярда доларів втрат від крадіжок та руйнування продукції. Окрім цього, непрямі втрати агросектора перевищують 40,3 мільярда доларів [2].

Згідно з даними ФАО, військові дії в Україні спричинили значні втрати для сільськогосподарських господарств, сума яких складає приблизно 2,25 мільярда доларів США. Зокрема, у сфері рослинництва збитки оцінюються в 1,26 мільярда доларів, тоді як тваринництво зазнало втрат на суму 0,98 мільярда доларів. Війна призвела до того, що 25% сільських господарств по всій країні були змушені зупинити або скоротити обсяги виробництва. У регіонах, що знаходяться близько до лінії фронту, такі заходи вжили 38% домогосподарств [5].

Навіть у таких умовах український аграрний сектор продемонстрував високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу. В умовах війни продемонстровані такі тенденції: збір за всіма групами сільськогосподарських культур у 1,5-3 рази перевищує потреби внутрішнього споживання; потреби внутрішнього ринку м'яса й м'ясопродуктів цілком забезпечено; поступово відновлюється вітчизняна молочна галузь у сільськогосподарських підприємствах; нарощується виробництво овочів; попит громадян на плодово-ягідні культури цілком забезпечено, хоча внаслідок війни втрачено 25% площ ягідників, 20% площ садів; поступово відновлюються обсяги експорту агропродукції [3].

Поряд з вищезазначеним, основними викликами та обмеженнями для аграрного сектора України в умовах повномасштабної війни є такі: дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема через зростання собівартості виробництва; спрощення процесів сільськогосподарського виробництва, зменшення внесення добрив та засобів захисту рослин, що знижує врожайність сільськогосподарських культур та погіршує якісний склад земель; посилення кризових явищ у тваринництві, зокрема в м'ясо-молочній галузі; дефіцит

трудоу ресурсів у сільськогосподарському виробництві; руйнування інфраструктури виробництва, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції та харчових продуктів; екологічні виклики [3].

Загалом аграрний сектор в умовах повномасштабної війни 2023 р. продемонстрував належну спроможність виробляти сільськогосподарську сировину та постачати харчові продукти на внутрішній та зовнішні ринки.

Ключові напрями забезпечення функціонування аграрного сектора в умовах повномасштабної війни мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – постачання населенню харчових продуктів».

На основі узагальнених результатів, ключові аспекти сталого розвитку для підтримки підприємств аграрного сектору України в умовах воєнного стану можна визначити наступним чином:

1. Екологічна стійкість та відновлення ресурсів: підвищення рівня екологічної стійкості через інтеграцію природоохоронних заходів і технологій; впровадження практик сталого використання землі та водних ресурсів, які мінімізують вплив на довкілля.

2. Економічна стабільність: забезпечення фінансової підтримки аграрних підприємств через державні субсидії та кредити, особливо для покриття збитків від війни; розробка механізмів страхування від воєнних ризиків та природних катастроф.

3. Оптимізація виробничих процесів: модернізація аграрного виробництва з використанням інноваційних технологій для підвищення продуктивності та зниження витрат; адаптація виробництв до швидко змінюваних умов через гнучкі технології та диверсифікацію продукції.

4. Соціальна складова: забезпечення гідних умов праці, соціальної підтримки та навчання для працівників аграрного сектору; підтримка місцевих громад та сприяння соціально відповідальному бізнесу.

5. Забезпечення продовольчої безпеки: зосередження уваги на самодостатності у виробництві ключових продовольчих товарів; розробка та впровадження національних програм з продовольчої безпеки, що включають заходи з резервування та збереження запасів.

6. Міжнародне співробітництво та розвиток експорту: розширення експортних ринків для аграрної продукції через міжнародні угоди та партнерства; активна участь у міжнародних аграрних програмах та ініціативах, які можуть підтримати сталий розвиток агросектору.

Зосередження на цих ключових аспектах дозволить не тільки подолати негативні наслідки воєнного стану, але й закласти міцний фундамент для довгострокового розвитку українського аграрного сектору.

Список використаних джерел:

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>.

2. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf.

3. Ключові політики та заходи для підтримки аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/klyuchovi-polityky-ta-zakhody-dlya-pidtrymky-ahrarnoho-sektoru-ukrayiny-v>.

4. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна. *Прес-служба Апарату Верховної Ради України*. 2024. 17 січ. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.htm.

5. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey. December 2022. FAO. URL: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>

УДК 338.244

*Пірняк О.С.,
здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»
(Науковий керівник: д-р філософії зі спец. «Економіка» Непиталюк А.В.)
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
м. Вінниця*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Соціальне підприємництво стає все більш актуальним у сучасному світі, де традиційні моделі бізнесу не завжди здатні вирішити складні соціальні та екологічні проблеми. Це унікальний вид підприємницької діяльності, який поєднує в собі комерційні цілі з прагненням до соціальних змін, сприяючи розвитку суспільства в цілому. Соціальні підприємці не просто прагнуть отримати прибуток, але й бачать своє покликання у вирішенні гострих соціальних проблем, таких як бідність, нерівність, відсутність доступу до якісної освіти та охорони здоров'я, а також екологічні виклики [1].

Соціальне підприємництво виникло на перетині бізнесу і благодійності, взявши найкраще з обох світів. Воно пропонує новий підхід до вирішення соціальних проблем, залучаючи ресурси та інновації приватного сектору для створення стійких і масштабованих рішень. Це дає можливість активувати підприємницьку креативність та винахідливість для досягнення суспільно корисних результатів, створюючи при цьому економічну цінність.

Впровадження соціального підприємництва у різних країнах світу демонструє його потенціал як інструменту соціальних змін та економічного розвитку. Соціальні підприємства надають робочі місця, розвивають нові технології, покращують якість життя вразливих груп населення і сприяють сталому розвитку громад. Водночас вони стають важливим елементом національних економік, залучаючи інвестиції та сприяючи економічному зростанню [2].

Соціальні підприємства часто зосереджуються на тих галузях, де традиційний бізнес не бачить комерційної вигоди. Вони створюють робочі місця для маргіналізованих груп населення, таких як люди з інвалідністю, біженці, ветерани, що сприяє зниженню рівня безробіття.